

S Á M I R Á Đ Đ I
SAAMELAISNEUVOSTO
SAMERÅDET
СОЮЗ СААМОВ
SAAMI COUNCIL

JAHKEDIÐÁHUS 2017

Mearriduvvon Sámiráđi čoahkkimis 10.-11. b. guovvamánus 2018

1. MIHTTOMEARIT

1.1. ULBMILAT

“Mii sámit leat okta álbmot eaige riikarájájat galgga hehttet min álbmoga oktavuoda”.

Sámiráđi váldoulbmilin lea gozihit sámiiid ovdduid álbmogin, nannet sámiiid oktiigullevašvuoda riikkarájáid rastá oktan álbmogin ja eamiálbmogin ja bargat, ahte sápmelaččat maiddái boahttevuodas dohkkehuvvojit oktan álbmogin ja eamiálbmogin, man kultuvrralaš, politihkalaš, ekonomalaš, siviila, sosiálalaš ja vuoŋŋalaš vuoigatvuodas sihkkarastojit guđege riikka lánkaásahusain, guoskevaš riikkaid ja sámiiid ovddasteaddji orgánaid gaskasaš soahpamušaiiguin ja álbmotrievttálaš šiehtadusaiguin muđui. Sámiráđđi bargá maiddái riikkaidgaskasaččat sápmelaččaid ja eará eamiálbmogiid beroštumiid ja vuoigatvuodaid ovddideami ja sihkkarastima várás.

Riikkaidgaskasaš bargu lea dehálaš oassin Sámiráđi doaimmas. Eamiálbmogiid olmmošvuoigatvuodaid bealušteapmi, ovttasbargu eará eamiálbmogiiguin ja árktalaš ja birasáššit leat guovddášis. Dasa lassin Sámiráđđi lea aktiivvalaččat oasálastán servodatdigaštallamii Sámis. Sámiráđi áigumuš lea nannet iežas NGO rolla, ja hástalit ja bidjat vuordamušaid sihke Suoma, Norgga, Ruošša ja Ruota eiseválddiide, muhto maiddái Sámedikkiide.

1.2. OPPALAČČAT SÁMIRÁĐI BIRRA

Sámiráđđi lea Suoma, Norgga, Ruošša ja Ruota sámi organisašuvnnaid eaktodáhtolaš ja iešráđálaš kulturpolitihkalaš ja politihkalaš ovttasbargosearvi. Sámiráđđi lea ii-ráđdehuslaš siviilaorganisašuvdna (non-governmental organization).

Sámiráđi bajimuš orgána lea sámekonferánssa mii lágiduvvo juohke njealjájat jagi. Sámiiid 21. Konfereansa lágiduvvui Tráantes guovvamánu 9.-12. beivviid 2017. Konfereansa lágiduvvui oktan sámiiid 100-jagi ávvudoaluin. Sámiráđđi lea jagis 2017 geavahan olu návccaid ráhkkanahhtit, čadahit ja čuovvolit Sámekonfereanssa ja 100-jagi ávvudoaluid. Konfereansa mearridii Tráante-julggaštusa ja olu eará ge cealkámušaid. Dát leat vuodđun Sámiráđi doibmii lassin jahkásaš doaibmaplánaide. Boahte Sámekonfereansa lágiduvvo jagis 2021.

Sámiráđis leat doaimmas golbma temáhtalaš ossodaga: Árktalaš – ja birasáššiid ossodat, olmmošvuoigatvuodaossodat ja kulturossodat. Ossodagaid doaimma birra čilgejuvvo eanet čuoggáin 2, 3 ja 4. Sámiráđis lea maid čállingoddi mii dikšu hálddahaslaš barggaid.

2. SÁMIID 21. KONFEREÁNSA

Sámiiid 21. Konfereánsa lágiduvvui Tráantes Norggas, guovvamánu 8-12 beaivvi, 2017. Konfereánsa lágiduvvui 100-jagi ávvudoaluid oktavuodas go lea 100 jagi vássán das rájes go vuosttaš sámi riikkačoahkkinn lágiduvvui aiddo fal Tráantes guovvamánu 6. beaivvi 1917. Dát čoahkkinn rehkenasto ge sámiiid oktasaš organiserema álgun, ja beaivi lea dan sivas välljejuvnon sámi álbmotbeaivin. 100-jagi ávvudoaluide ledje boahtán sápmelaččat miehtá Sámi.

Sámiiid konferánssa lea Sámiráđi alimus orgána ja deháleamos foruma, ja gálga mearrádusaid mielde dollejuvvo juohke njealljat jagi. Konferánssa oasseváldit lea áirasat Sámiráđi miellahttu organisašuvnnain, oktibuot 72 delegáta ruota, suoma, norgga ja ruošša miellahttu organisašuvnnain. Konferánssa dohkkehii Sámiráđi doaibmaplána ja rehketdoalu vássan njeallje jagis. Konferánssa välljii Sámiráđi miellahtuid jagiide 2017-2021 ja dohkkehii Tráante julggaštusa ja cealkámušaid mat leat vuodđun Sámiráđi doammaide boahte njeallji jagi.

Konferánsa adda sápmelaččaide buot njeallji riikas vejolašvuoda deaivvadit ja digaštallat oktasaš áššit. Konferánsa dohkkehii Tråante julggaštusa ja cealkámušaid mat leat vuodđun Sámiráđi doaimmaide boahpte njealji jagi Dát addet maid Sámiráđđai mandáhtta internášunála bargguide oktavuodas, nu go ON olmmošvuoigatvuoda áššiin, Árktalaš ráđi ja Sámiráđi kultur bargguide. Konferánsa lea maidai arena gos sámi politihkkalaš organisašuvnnat besset deaivvadit, digaštallat, juohkit vásahusaid ja ovdánahttit politihkka. Daid vásahusat ja bohtosit váldet organisašuvnnat fas mielde videaseappo iežaset politihkkalaš doaimmaide.

Váldofáddan Sámiid konferánssas lei "oktasaš Sápmi. Konferánssa vuostaš beaivi lei fáddábeaivi mii čálmustáhtti ja átti vejolašvuoda digaštallat fáddaid movt sámi álbmot sáhttet sealluhit sin gullevašvuoda ja kulturvrra, ja movt eallit oktasaš sámis. Fáddábeaivvis ledje badjel 400 oasseváldit buot osiin sámis. Seminárabeaivi lei Sámiráđi oassi 100-jagi ávvudoaluin ja ulbmil lei čohkket sápmelaččaid miehtá Sámi ságastallat oktasaš áššiid mat leat dehálaččat dálá ja boahpteáiggi Sápmái. Fáddábeaivvis ledje sullii 400 oasseváldit. Konferensii serve maid bovdejuvvon guossit. Gussiid searvvis sáhtta namuhit ON earenoamáš raporterejeaddji álgoálbmogiid áššiid ektui Victoria Tauli-Corpuz ja Davviriikkalaš Ministtarráđi váldočálli Dagfinn Høybråten. Dasa lassin streamii NRK seminára nu ahte eatnašiin galggai vejolašvuodta čuovvut ságastallamiid. Guossit ja prográmma oasseváldit ledje sápmelaččat sihke Norggas, Ruotas, Suomas ja Ruoššas. Sámiráđđi lágidii maid gállamállásiid mas ledje "Sápmi Soaré" kulturdoalut. Gállamállásiidda serve 600 guossit. Gállamállásiid oktavuodas geigejuvvui Sámiráđi gudneákkášupmi Ole Heandarát Maggai.

Sámiid konferánsa dohkkehii 13 resolušuvnna: Pronomena "son" skandinávalaš gielain, Oahpahus ja čuvgehus, Solidaritehta Standing Rock Sioux Tribe:n, Doarjja "Erklæring fra samhandlingskonferansen for reindrift", Deanu čázádaga soahpamuševttohus, Cultural appropriation, lešmearrideapmi sámi boazodoalus, Ráfi leat sápmelaš, Gollegiella, Dutkanetihkka, Vuoigatvuodta hálddašit historjjálaš dutkamušaid bohtosiid, Sámi siviila servodaga ja kulturásahusaid rolla ja dehálašvuodta, Vákšun ja fuomášupmi vuovdečuollamiidda Sámis.

Sámiráđđi lea jagis 2017 geavahan olu návccaid sámekonfereanssa čađaheapmái ja čuovvoleapmái ja maiddái Sámiráđi oasálastimii 100-jagi ávvudoaluide. Åsa Larsson-Blind leamaš virgáduvvon konfereansakoordináhtorin ja sus leamašan ovddasvástádus čuovvolit ja rapporteret juolluduvvon doarjagiid ektui. Son lei barggus 2016 čavčča rájes gitta 2017 giđa rádjai. 21.

Sámiráđđi lei ožžon ruhtadeami Sámedikkiin Norggas ja Ruotas, Barentsčállingottis, Ruota Kulturráđis ja Davviriikkalaš Ministtarráđis. Dát ruhtadeamit dagahedje vejolažžan Sámiráđđái lágidit ná stuorra doaluid mat lihkestuvve nu bures. Sámiráđis leamašan lagaš ovttasbargu eará sámi organisašuvnnaiguin ja ásahusaiguin sihke konfereanssa ráhkkaneamis, čađaheamis ja čuovvoleamis.

3. SÁMIRÁĐI KULTUROSSODAT

Kulturossodaga ulbmilin lea ovddidit ollislaš sámi kulturpolitihka ja doarjut mánggabealat sámi kulturdoaimmaid. Kulturossodat lea jagis 2017 lonuhan hoavdda ja Sámiráđi čállingoddi lea danin gaskaboddosaččat dikšon ossodaga doaimmaid. Christina Hætta lea virgáduvvon ođđa hoavdan kulturossodagas olles áigge virggis. Son álggii bargui 21.08.17.

3.1. KULTURLÁVDEGODDI

Kulturlávdegottis leat vihtta miellahttu. Njealjis miellahtuin ovddastit sámi dáidda- ja kulturorganisašuvnnaid, ja viđát miellahttu ovddasta Sámiráđi. Miellahtuid ja várrelahtuid doaibmaáigodat leat guokte kaleanddarjagi.

Lill Tove Fredriksen (Margit Varsi), Nils Anders Inga (Peter Rohde), Sunna Nousuniemi (Xia Torikka), Larisa Avdejeva (Anna Galkina) ja Niko Valkeapää (Tatiana Egorova) leat välljejuvvon miellahttun kulturlávdegoddái áigodahkii 2017-2018. Lill Tove Fredriksen lea välljejuvvon jodiheaddjin.

Kulturlávdegottis ledje guokte čoahkkima jagis 2017.

Sámiráđdi vällje odđa kulturlávdegotti 2018 čavčča.

3.2. KULTURMEARRERUĐAT

Jagis 2017 juhkkoujuvvojedje golbma bargostipeandda mas guđesge lei 20 000 € árvu ja prošeaktaruđat oktiibuot 120 100 € ovddas. Sámiráđi kulturmearreruđat leat erenoamážat go daid bokte beassá doarjut sámi kultuvrra buot njealji riikkain masa Sápmi lea juhkkoujuvvon. Jagis 2017 ledje boahmán ohcamušat oktiibuot 551 405 € ovddas, eanet go viđageardánii nu olu go ruhta lea várrejuvvon. Dát čájeha man stuorra dárbu lea dákkár doarjjaortnegii. Jagis 2017 leat earret eará dorjon duoji, CD almmuhemiid, konseartaid, festiválad, dáidda, mánáid- ja nuoraiddoaimmaid, sámi designa ja teáhtera. Sámiráđdi lea maid dorjon iešguđetge kulturdoaluid sámi 100-jagi ávvudoaluid oktavuodas Tråantes ja sámi dáiddáriid oasálastima documenta 14:s. Ollislaš listu juolludemiin lea mielddusin.

Čuovvovaš golbma sámi kulturbargi ožžo bargostipeanddaid jagis 2017:

Elin Kåven, musihkkaartista

Oskar Ostergren, filbma

Elin Anna Labba, girjjálašvuohta

3.3. SÁMI ČEARDDALAŠ DOVDDALDAGAIĐ LÁVDEGODDI

Sámi čearddalaš dovddaldagaid lávdegoddi galgá čielggadit mo sámi čearddalaš dovddaldagaid, nu mo leavga, galgá hálldašit boahhtevuodas. Sámiráđi ovddasteaddjit lávdegottis leat Olav Mathis Eira, Anne Nuorgam ja Natalia Gavrilova. Sámi Parlamentáralaš Ráđis lea ovddasvástáduš koordineret lávdegotti barggu. Lávdegotti lahttut leat välljejuvvon gitta 2017 lohppii.

3.4. SÁMI DUODJEMEARKKA OVDDIDEAPMI JA SÁMI KULTURÁRBBI GÁHTTEN

Sámiráđdi oaidná stuorra dárbbu gáhttet ja sealluhit sámi kulturárbbi. Duollet dálle mii vásihat ahte sámi kulturárbi boastut geavahuvvo iešguđet ge surggiin, nu go ovdamearkka dihtii mátkeealáhusas, filmmas, motas dahje designas.

Sámiráđdi oamasta sámi duodjemearkka, mii lea sámi duoji gálvomearka. Sámiráđdi lea čadahan prošeavtta gos ulbmilin lei ođasmahttit mearkka hálldašeami ja iskat vejolašvuođa juridihkalaččat suddjet duoji. 2016 prošeaktaraporttas evttohuvo ásaht guokte sierra mearkka. Okta árbevirolaš duoddjái, ja okta eará buktagiidda man sápmelaš lea ráhkadan. Sámiráđdi lea jagis 2017 bidjan návccaid álggahit joatkkaprošeavtta čielggadan dihtii mo mearkkaid hálldašeami virggálaš struktuvra berre leat, ja leat virgádan Ellen Berit Dalbakka prošeaktajodiheaddjin. Son álggaha plánaid mielde barggus njukčamánuš 2018. Sámiráđdi čadaha dán barggu lagas gulahallamiin sámedikkiiguin ja duodjeorganisašuvnnaiguin.

Sámi duodjemearkka barggu lassin, lea Sámiráđđi jagis 2017 maiddá geahčadan vejolašvuoda hábmet njuolggadusaid mo heive geavahit sámi kulturárbbi. Dát bargu ii leat gárvánan.

3.5 OKTASAŠ KULTURDIEDÁHUS JA SÁMI KULTURFOANDA

Sámiráđđi lea jagis 2017 iskagohtán vejolašvuoda ráhkadit oktasaš sámi kulturdiedáhusa mii čilgešii oktasaš hástalusaid ja politihkalaš vuoruhemiid sámi kultursuorggis miehtá sámi. Sámi kulturfoanda ásanplánat goalostuvvojit dása.

4. OLMMOŠVUOIGATVUOĐAOSSODAT

Olmmošvuoigatvuođaossodaga ulbmilin lea nannet álgoálbmogiid olmmošvuoigatvuođaid globála dásis ja seammás ollašuttit sámiid vuoigatvuođaid riikkaidgaskasaččat, našunála ja báikkálaš dásis. Ossodat ruhtadedje jagis 2017 Ruoŋta, Suopma ja Tamalpais Trust. Sámiráđđi lea gulahallamis Norggain ožžon čielga signálaid das ahte ossodaga doaimmat eai heive sin ruhtadanortnegiidda.

Olmmošvuoigatvuođaossodaga hoavdan lea bargan Lásse-Ivvár Erke. Lassin lea professor Mattias Åhrén veahkehan ossodaga dihto áššiin.

4.1. ÁLGOÁLBMOGIID OASÁLASTIN ON-ČOAHKKIMIIN – ÁLGOÁLBMOGIID MÁILMMIKONFEREANSSA (WCIP) ČUOVVOLEAPMI

ON válđočoahkkinn dohkkehii álgoálbmogiid máilmmikonfereanssa loahppadokumeantta 2014 čavčča. Jagi 2017 áigge lea Sámiráđđi bargan artihkal 33 čuovvolemiin, mii guoská álgoálbmogiid oasálastinvejolašvuođaid buorideapmái ON:s. Sámiráđđi lea ossodatjodiheaddji bokte oasálastán aktiivvalaččat daid golbma šiehtadallančoahkkimiin New Yorkas gaskal stádaid ja álgoálbmogiid. Válđočoahkkima mearrádusa mielde leat álgoálbmogiin dál buoret vejolašvuođat oasálastit riikkaidgaskasaščoahkkimiin mat gusket álgoálbmogiidda. Boađus goitge ii šaddan nu buorre go álgoálbmogat ledje vuordán. Sámiráđđi vásihii šiehtadallanproseassas buori ovttasbarggu Ruoŋtain, Suomain ja Norggain.

4.2. ÁLGOÁLBMOGIID BISSOVAŠ FORUM (UNPFII)

Sámiráđđi oasálasttii Álgoálbmogiid Bissovaš Foruma 16. čoahkkimii. Doppe Sámiráđđi deattuhii man dárbu lea riikkadásis duohtandahkat ON:a álgoálbmotjulggaštusa ja WCIP čuovvoleami. Seamma áigge ledje maid šiehtadallamat jođus álgoálbmogiid oasálastima ektui ON-čoahkkimiin. Sámiráđđi presideanta, Åsa Larsson Blind lei ovttá side-eventa panelaságastallamis mielde. Fáddán das lei álgoálbmotjulggaštusa 10-jagi ávvudeapmi.

Ovddit jodiheaddji olmmošvuoigatvuođaossodagas, Anne Nuorgam (Suopma), oasálasttii vuosttaš geardde ártkalaš lahttun Bissovaš Forumis. Son lea välljejuvvon áigodahkii 2017-2019.

4.3. EMRIP

Sámiráđđi oasálasttii EMRIP:a 10. čoahkkimii. Čakčamánu 2016 ON:s Olmmošvuoigatvuođaráđđi mearridii nannet EMRIP:a mandáhta ja lasihit 7 lahtuide. Ođđa mandáhtas EMRIP lea ožžon čielgaset rolla ráđiid buktit stáhtaide das mo galget duohtandahkat Álgoálbmotjulggaštusa. Čoahkkimis Sámiráđđi earret eará lohtii Deanu čázádaga dili ja mo báikkálaš bivdit leat ferten geahpedit bivddu maŋŋil go Suopma ja Norga leaba ráhkadan ođđa šiehtadusa. Lassin ossodatjodiheaddjái, oasálasttii čoahkkimis maiddá Sámiráđđi oahpahalli Petra Laiti (Suopma). Son lea maid nubbinjodiheaddjin Indigenous Global Youth Caucus:as.

4.4. ÁLGOÁLBMOGIID ERENOAMÁŠ RAPORTEREJEADDJI

Álgoálbmogiid earenoamáš raporterejeaddji Victoria Tauli-Corpuz galledii Sámi 100-jagi ávvudoaluid oktavuodas Trãantes. Sámiráđđi čađaigge bearráigeahččá ahte erenoamáš raporterejeaddjis leat ođđaseamos dieđut sámiid dilis ja mo min stádat doahhtalit daid geatnegasvuodaid mat sis álbmotrievtti mielde leat sápmelaččaid ektui.

4.5. RAPPORTEREMAT GOZIHANORGÁNAIDE

Sámiráđđi buvttadii suoivvanraportta Suoma dili ektui UPR várás 2016 čavčča. Rapporta giedahallojuvvui cuoŋománus 2017.

Sámiráđđi oasálasttii ON:a Nállevealahanlávdegotti gulahallamis Suoma ektui cuoŋománus 2017. Sámiráđdis ii lean vejolašvuohta oasálastit sullasaš gulahallamis Ruošša ektui borgemánus 2017.

4.6. SÁMIID VUOIGATVUOĐAT

Álgoálbmotvuoigatvuodaid ovddideapmi riikkaidgaskasaččat lea olmmošvuoigatvuodaossodaga guovddáš bargun, muhto dađis go álgoálbmotvuoigatvuodain lea šaddan nannoset vuodđu álbmotrievttis, de lea áiggi mielde ossodaga bargu eanet maiddá muhtin muddui jorran dasa ahte váikkuhit stádaid álbmotrievttálaš ollašuttimiidda. Dasa gullá sihke váikkuhit stádaid láhkabargguide, nu go gulaskuddamiid bokte. Sámiráđđi lea maiddá earkiláššiiguin bargan, nu go ovdamearka dihte bieggamillopárkaplána Rástegáissás ja čáhcebohkanplána Suttésádjagis.

Dasa lassin Sámiráđđi lea oasálastán Norgga Stuorradikki gulaskuddamii duohtavuoda- ja soabadallankommišuvnna ektui. Sullasaš barggut leat maid jođus Suomas ja Ruoŋas. Sámiráđđi oaivvilda ahte dieđut ja soabadallan sáhtta leat mielde váikkuheamen dasa ahte sámi vuoigatvuodát ožžot eanet áddejumi ja doarjaga. Sámiráđđi lea muđuid ge oasálasttán mánggaid unnit ja stuorát panelaságastallamiin mas fáddán leamašan sámiid vuoigatvuodát.

4.6.1. Evttohuuvon konsultašuvdnaláhka Ruoŋas

Sámiráđđi lea sádden gulaskuddancealkámuša ja searvan gulaskuddančoahkkimiidda evttohuuvon konsultašuvdnalága ektui Ruoŋas. Láhka galgá sihkkarastit gulahallama sápmelaččaiguin áššiin mat gusket sidjiide. Sámiráđđi lea mielas láchkaevttohussii. Erenoamážit lea buorre go evttohuuvon konsultašuvdnageatnegasvuohta báikkálaš ja regionála eiseválddiide, lassin stáda eiseválddiid konsultašuvdnageatnegasvuhtii. Sámiráđđi oaidná gal muhtin heajos beliid láchkaevttohusas, earret eará dasa mii guoská riekteguddiid iešheanálaš vuoigatvuhtii beassat konsulteret.

4.6.2. Veahkki bealuštit sámi vuoigatvuodaid eatnamiidda ja čáziide

Sámiráđđi lea aktiivvalaččat dorjon dáistaleami bealuštit sámi vuoigatvuodaid ja cakkadit industriijaásahemiid sámi eana- ja čáhceguovlluide. Sámiráđđi geahččala vuosttažettiin oččodit gulahallama gaskal fitnodagaid ja sámiid geaidda dat njuolggá čuohcá áigeovdilis guovllus, ja iskkadit vejolašvuodaid gávdnat konsensusčovdosiid. Jus dat ii leat vejolaš, ja fitnodat ii ane árvvus sámiid olmmošvuoigatvuodaid, de geahččalat oazžut fitnodagaid ođđasit árvvoštallat iežaset oainnuid ee. dan bokte ahte lohtet áššiid riikkaidgaskasaš arenai. Sámiráđđi lea ožžon prošeaktadoarjaga Sámedikkis Norggas joatkit dán barggu. Prošeakta jotkojuvvo ain boahte jagi. Sáhtta namuhit čuovvovaš áššiid: bieggafámuid huksenplána Fosenis, bieggafámuid huksenplána Deanus ja Davvesiid, boazologugeahpedeapmi Finnmárkkus, Nussira ruvkeprošeakta, geaidnohuksen Ráidná orohagas ja Finnmárkolága vuoigatvuodačielggadanproseassat.

4.7. DAVVIRIIKKALAŠ SÁMESOHPAMUŠ

Sámeconferenceanssas Áres 1986, Sámiráđđi evttohii vuosttaš geardde ásahit Davviriikkalaš Sámeoahpamuša. Sámiráđđái lea dehálaš bearráigeahččat ahte sámeoahpamuš dohkkeha ja nanne sámi álbmoga vuoigatvuođaid ja ahte soahpamuš muđuid ge čuovvu álgoálbmotrievtti.

Stáhtat almmuhedje šiehtadallojuvvon soahpamušteakstaevttohusa ođđajagimánus 2017. Sámiráđđi lea cuiggodan evttohusa ja 100-jagi ávvudoaluid oktavuodas Tráantes Sámiráđđi lágidi seminára soahpamuševttohusa birra. Semináras maid bohte moaitámušat ovdan. Sámiráđđi lea oasálastán eanaš gulaskuddančoahkkimiidda maid golbma sámedikkít leat lágidan. Čoahkkimis Murmánskkas 21.-22. b. golgotmánus 2017 Sámiráđđi giedahalai evttohuvvon Davviriikkalaš sámeoahpamuša. Sámiráđđi oaivvilda ahte dálá evttohus ii sáhte dohkkehuvvot, muhto dan ferte vuos rievdadit. Sámiráđđi lea ávžžuhan golbma sámedikkiid oktiiheivehit iežaset oainnuid ja rahčamušaid duohtandahkat Davviriikkalaš Sámeoahpamuša jurdaga.

5. ÁRKTALAŠ- JA BIRASSODAT

Árktalaš- ja Birasossodaga ulbmilat leat sihkarastit dearvvaslaš ja buvttadeaddji ekovuogádagaid, sihke nannámis ja čáziin, go dat leat vuodđun sámi kultuvrii ja identitehtii. Lassin lea ulbmilin ahte sámi kulturvuodđu galgá sihkarastot ja nannejuvvot ceavzilis luondduresurssa hálddašeami bokte. Dasa vejolaš váikkuhusat, nugo nuoskkideapmi, dálkkádat rievdadeamit ja earáhuhtton luonddugeavaheapmi fertejit eastaduvvot.

5.1. SÁMIRÁĐI OASÁLASTIN ÁRKTALAŠ RÁĐI BARGGUIDE JA DOAIMMAIDE

Sámiráđis lea Bissovaš Ovddasteaddji (Permanent Participant) sajádat Árktalaš Ráđis, ja lea jagis 2017 aktiivvalaččat oasálastán ráđi bargguide olgoriikaministtar čoahkkimii, virgeolbmuidčoahkkimiidda (Senior Arctic Official), fagálaš bargojoavkkuide, gaskaboddosáš lávdegottiide, ekspeartajoavkkuin ja prošeaktajoavkkuin. Dan mii leat dahkan nu guhkás og návccat ollejit ja Sámiráđi vuoruhemiid mielde nu mo dat lea čilgejuvvon Sámeconferenceanssa julggástusain ja Sámiráđi doaimmaplánain. Oasálastimiin mii sihkarastit ahte sámi perspektiivvat ja beroštumit vuhtiiváldojuvvojit Árktalaš áššiin.

USA loahpahii Árktalaš ráđi jodiheami áigodagaset 2017 ja Suopma válddii badjálaset jodiheami 2019 ráđjái. USA lágidi Olgoriikaministtar čoahkkima Fairbanks gávppogis, Alaskas. Ávvudeddje dan seammás Árktalaš ráđi 20 jagi ávvudeami.

Sámiráđis leamašan Gunn-Britt Retter virgáduvvon olles áigge hoavdan Árktalaš- ja Birasossodagas, ja Jannie Staffansson virgáduvvon 100% virggis prošeaktamielbargiin.

Jagi 2017 mielde lea Sámiráđđi ávkástallan logi iešguđetge ovddasteddjiid oasálastit Árktalaš Ráđi guoskevaš bargguin, sihke ráđi politihkalaš dásis ja Sámi ásahusain. Dat leat oasálastán doaimmaide iešguhtege surggiin nu go birasáššit mariinaguovlluin ja gáttis, dearvvašvuohta, dutkan, árbevirolaš máhttu. Dát áššedovdit leat oasálastán, CAFF ja SDWG bargojoavkkuin, AHHEG, SECEG, Rising Sun prošeavttas diedalaš ovttasbarggu Task Force:as, Árktalaš mariina ovttasbarggu Task Force:as, AACA Barents barggu.

Sámiráđđi lea maid searvan sáhkavuoruiguin ja logaldallamiiguin moanat čoahkkimiidda, semináraide ja konferánssaide man fáddán lea Árttis ja/dahje birasáššiit vaikke eai gula njuolga Árktalaš Ráđđái. Earret eará ICASS conferenceanssa Upmis, EU High Level Stakeholder Forum Oulus, WRH Congresssa Johkamohkes, Arctic Energy Summit Helssegis, Arctic Futures Symposium Brusselis, Arctic Circle Islánda, World Conference of Science Journalists San Fransisco.

The Álgu Fund - Bistevaš Oasseválddiid (PP) kapasitehta foanda lea áhahuvvon. Outi Paadar lea Sámiráđi stivrra láhtu ja 2017 nammaduvvui foandda stivrra jodiheadjin. Sámiráđdi lea bdjan dasa USD 5000, seammá go eará PPat, mii sihkkarastá vuodđuruhtadeami álggahit foandda doaimma.

Árktalaš- ja Birasossodaga hoavda Gunn-Britt Retter lea nammduvvon ekspeartan Norgga Olgoriikkaministtara Arctic Team:ii. Dat addá buori vejolašvuoda váikkuhit Norgga árktalaš politihkii ja sihkarastit ahte eamiálbmotbealit eai vajálduvvo dan oktavuodas. Retter maid čohkká Pawanka Eamiálbmot foandda stivrras.

Sámiráđdi fitnii liigeruhtadeami Suomas 2016 loahpas, mii veahkehii Sámiráđi áhahit iežas Árktalaš strategiija. Dat hápmejuvvui jagi mielde ja ráđičoahkkin beasái dan diaštallat čávččá čoahkkimis. Dat galggašii dál digaštallot viiddát Sámi servvodagain, vuoi servvodat dovdá dasa gullevašvuoda.

5.2. GULAHALLAN SÁMI SERVODAGAIN

2017 lei Sámekonfereansa jahki, danne lágíduvvui dušše okta dábálaš ráđičoahkkin. Konfereanssa meannudii cealkkámuš sámiid ekologálaš mihttomeriid birra. Vuodđun dan cealkámuššii lei ea.ea. Jergul-bargobáđji skábmamánu 2016.

Sámiráđdi maid searvvai aktiivvalaččat EU Stakeholder forum prosessii. Sámiráđdi čadahii siskkáldas Sámi proseassa gos gulahalaimet njuolga muhtun guovddáš Sámi ášáhusaiguin ja bovdiimet gulahallančoahkkimii Tråantes guovvamánu. Dan vuodul ráhkadeamet ráporta Sámi investeren dárbbuid birra mii sáddejuvvui EUii.

Sámiráđdi oasálasttá maid iešgudetge semináraide, konferánssaide ja čoahkkimiidda Sámis maid earát lágídit.

AEU lea bádden logaldallama riikkaidgaskkasaš biraš ášši barggu birra Sámi Allaskuvlla studeanttaid várás.

5.3. SÁMIRÁĐI OASÁLASTIN ON LUONDDUBIRAS KONVENŠUVNNAIDE

Sámiráđis ii leamaš 2017is sierra ruhtadeapmi čuovvulit Dálkkádatkonvenšuvnna. Sámiráđdi fitnii goitge loahpas ruhtadeami searvat 23. COP-čoahkkimii Bonn gávpogis, Duiskkas. Sámiráđdi lea aktiivvalaččat searvan UNFCCC eamiálbmotcaucusii IIPFCC:ii. Doppe mii leat leamašan mielde máilmmeviidosas stivrenjoavkkus, mis leamašan teknihkalaš ekspearta lahttu. Guovddáš ášši eamiálbmogiidda lea šiehtadallat struktuvrra eamiálbmogiid geađejuolgái, man Pariisa soahpamuš vuodđudii 2015is. Boahttevaš (2018) COP lea Polenis, Eurohpas. Oktasaš jodiheapmi eamiálbmot čoahkkalsahkii (co-chair, caucus) jorrá máilmme guovlluid gaskka, ja dál lea Árktalaš guovllu vuorru jodihit caucusa. Runar Myrnes Balto lea miehtan váldit dan badjelasas.

Sámiráđdi oasálastii 2017 Luondduvalljivuoda konvenšuvnna (CBD) čoahkkimiidda Montrealis, Kanadas (SBSTTA ja 8(j) bargojoavkkočoahkkin), Ráđi ovdasteaddji fitnii dasa liige ruhtadeami. 8(j) čoahkkin soabai njuolggadusaid mo fievrridit ruovttoluotta eamiálbmogiid árbedieđu mii lea vurkejuvvon olggobeal museaide, botanálaš šaddogárdii ja eará áhahusain. Muđuid digaštallui maid eamiálbmogiid boahteáiggi oasqlastin ja searvan konvenšuvnna olašuttemii. Dán guovtti čoahkkima árvalusat mearriduvvojit 14 CBD COP čoahkkimis plánejuvvon dollot Egyptas 2018.

6. SÁMIRÁĐI ORGANISAŠUVDNA

Sámirádis leat 9 miellahttuorganisašuvnna: Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR), Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR), Sámi Álbmotlihttu (SÁL), Suoma Sámiid Guovddášsearvi (SSG), Sámiid Riikkasearvi (SSR), Riikkasearvi Same Átnam (RSÄ), Boazoeaiggádiid oktavuoha (BEO), Murmánska guovllu Sámesearvi (OOSMO) ja Guoládaga Sámi Searvi (GSS).

Sámiráddi lea deattuhan buori gulahallama miellahttuorganisašuvnnaiguin, ja leat earret eará ásahan dábi gos leat bovdén organisašuvnnaid gulahallamii ráđdečoahkkimiid oktavuodas.

Sámiid 21. konfereansa välljii čuovvovaš lahtuid Sámiráddái jagiide 2017–2021:

<i>Lahttu</i>	<i>Várrelahttu</i>	<i>Searvi</i>
Åsa Larsson-Blind	Ella Karolina Juuso	SSR
Lea Simma	Sanna Vannar	SSR
Kristina Nordling	Margareta Påve	RSÄ
Karin Vannar	Marja Kari Omma	BEO
Jevgenij Kirillov	Elena Jakovleva	GSS
Ivan Matrekhin	Andrej Danilov	OOSMO
Christina Henriksen	Beatrice Fløjstad	NSR
Ol-Johan Gaup	Beaska Niillas	NSR
Ellinor Marita Jåma	Nancy Porsanger	NBR
Ellen Inga Turi	Mattias Jåma	NBR
Bjørn Bonk	Henrik Kolstrøm	SÁL
Aslat Holmberg	Ida-Maria Helander	SSG
Niko Valkeapää	Maaren Palismaa	SSG
Piia Nuorgam	Outi Paadar	SSG
Saara Tervaniemi	Per Oula Juuso	SSG

Bargolávdegotti (BL) miellahtut leamašan guovvamánu 2017 rájes Åsa Larsson-Blind, Ivan Matrekhin, Aslat Holmberg ja Ellen Inga Turi. Åsa Larsson Blind välljejuvvui seammás presideantan guovtti jahkái. BL:s ledje vihtta čoahkkima jagis 2017.

Sámiráddi virgádii Áile Jávo válđočállin guovvamánu 2017 rájes. Áile Jávo leamašan eadnivuodaluomus miessemánu 2017 rájes. Dan áigodaga lea Åsa Larsson-Blind dikšon válđočállin doaimmaid. Áile Jávo máhccá bargui guovvamánu 2018.

6.1. EKONOMIJA

Sámirádis lei stabiila ekonomiija jagis 2017 ja likviditehta leamašan maid buorre. Deháleamos ruhtajuolludeaddjit leamašan Davviriikkalaš Ministtarráđdi, Norgga, Ruota ja Suoma Olgoriikkadepartemeanttat, Ruota kulturdepartemeanta ja Tamalpais Trust. Dárkilat supmit sisabođuin ja olggosgoluin gávdnojit 2017 rehketoalus.

Ruđat Davviriikkalaš Ministtarrádis geavahuvvui kulturdoarjagii, hálddahušlaš koordineremii, ja golut ruošša beal sámiid oasálastimii Sámirádi bargguin, nu mo bušehta mielde lei várrejuvvon. Ruđat Olgoriikkadepartemeanttain leat geavahuvvon Árktaš- ja Birasdoaimmaide. Ruđat Ruota kulturdepartemeanttas ledje olmmošvuoigatvuođadoaimmaid várás. Mearkkašahtti lea ahte Norgga ja Ruota Olgoriikkadepartemeanttat eaba leat goabbáge ruhtadan Sámirádi olmmošvuoigatvuođadoaimmaid jagis 2017. Dat lea dagahan váttis ekonomalaš dili Olmmošvuoigatvuođaossodahkii ja leat dan dihtii ferten gáržžidit doaimmaid. Diehttu Ruota

Kulturdepartemeantta ruhtajuolludeamis bođii juovlamánus, ja lei hui dehálaš olmmošvuoigatvuođaossodaga vejolašvuođaide čadahit doaimmaid mearriduvvon doaibmaplána mielde.

Sámiráđdi lea jagis 2017 sirdán organisašuvnna rehketoalubálvalusa Norgii ja oastit dál bálvalusa Čalliid Lágádusas Kárášjogas. Sámirádi revisor lei ES Revision AS Hášštás.

7. EARÁ

7.1. OVTTASBARGU EARÁ EAMIÁLBMOGIIGUIN JA EARÁ ÁSAHUSAIGUIN

Sámiráđdi čadat ovttasbargá eará eamiálbmogiiguin, ja erenoamáš lágaš ovttasbargu lea organisašuvnnaiguin geat ovddastit árktalaš eamiálbmogiid, nu mo Inuit Circumpolar Council (ICC), Ruonáeatnama ráđdehus, Russian Association of Indigenous Peoples of the North (RAIPON), Arctic Athabaskan Council, Aleut International Council ja Gwich'in Council International. Eará eamiálbmotorganisašuvnnaid gaskkas geaiguin lea lagaš ovttasbargu, sáhtta namuhit Tebtebba Foundation (Filippiinnat), Asian Indigenous Peoples Pact (AIPP) (SouthEast Asia), FAIRA (Austrália) ja Assembly of First Nations (Kanada). Dán jagi leamašan erenoamáš lagaš ovttasbargu ICC:ain, go leat oktasaš prošeavttaid plánen.

Sámiráđdi ovttasbargá ja ráđdádallá maid jámma Sámi Parlamentáralaš Rádiin (SPR), ja lea oasálastán mottiid čoahkkimiidda ja semináraide man Sámedikki leat lágidan. Mis lea maid buorre ovttasbargu World Reindeer Herders' Association:in ja International Centre for Reindeer Husbandry:n.

Sámirádis lea lagaš ovttasbargu Davviriikkalaš Ministtarrádiin, ja leat earret eará jahkásaš gulahallančoahkkimat gos ságastallat vássán jagi doaimmain ja boahttevaš áigumušat ja hástalusat seammás go iskat mo vel sáhtta nannet ovttasbarggu.

7.2. GULAHALLAN

Sámiráđdi lea joatkán vuoruhit gulahallama ja diehtajuohkima, sihke siskkáldasat ja olgguldasat, mearriduvvon gulahallanplána mielde. Sámiráđdi lea geavahan sihke neahttasiidduid www.saamicouncil.net, Facebook siiddu <https://www.facebook.com/TheSaamiCouncil> ja Twittera @SaamiCouncil viššalit. Sámiráđdi lea jagis 2017 gárven neahttasiidduid jorgaleami dáro-/ruotagillii, lassin sámegillii, ruoššagillii ja engelasgillii. Facebook siiddu doaibmá bures álkes ja jođanis diehtajuohkinkanálan čoahkkimiid ja eará doaimmaid ektui. Dán siiddu bokte olaha moatti čuođi gitta sullii njeallje duháhi. Leat dál 2619 olbmo geat leat liikon Sámirádi Facebook siiddu. Twitteris leat 500:s geat čuvvot Sámirádi.

Sámiráđdi lea maid viššalit searvan sámi servodatdigaštallamii ja leat dávjá sihke oidnon ja gullon medias, sihke Sámis, riikkadásis ja internašunáladásis. Dán dahkat nu ahte beassat čalmmustahttit iežamet doaimma, ja bidjan dihtii fuomášumi áššiide mat sámi álbmogii leat dehálaččat.

7.3. EU

Sámiráđdi lea jagis 2017 bidjan olu návccaid dasa ahte buorebut ja eanet strategalaččat bargat EU ektui. Sámiráđdi lea virgádan koordináhtora gii galgá dikšut EU bargguid Sámirádis. Sámiráđdi doaivu ahte dát vuoruheami bokte nákcet ásaht bissovaš EU ossodaga. Dat lea guhkesáigge ruhtadeami duohken, ja dat lea ge deháleamos bargun odđa EU koordináhtorii. Sámirádis lea ain mihttomearrin duohtandahkat sámi čállingotti Brusselis. Odđa EU ossodat

galgá doaimmahit ja dikšut dan barggu ovddasguvlui. Dát barggut jotkojuvvojit maiddá jagis 2018.

EU lea maŋemuš jagiid bargan ođasmahttimiin iežaset Árktalaš politihka, ja Eurohpá-kommišuvdna almmuhii dan cuoŋománus. Sámiráđđi lea čađat proseassas aktiivvalaččat buktán oaviliid ja evttohusaid dasa sihke čoahkkimiin ja čálalaččat. Sámiráđđi lea maiddá jagis 2017 čuovvolan kommišuvnna barggu čađahit dán ođđa politihka. Erenoamáš deaddu leamašan Arctic Stakeholder Forumii ja leat buktán cealkámušaid investeremiid ektui Árktalaš guovlluin. Sámiráđđi buvttadii sierra sámi raportta Arctic Stakeholder Forumii ja dan oktavuodas lágideimmet maid sámi stakeholder čoahkkima sámekonfereanssa oktavuodas Tráantes guovvamánus 2017. Dát čoahkkin lassin gulahallamii sámi ásahusaiguin ja bealálaččaiguin lei vuodđun raporttii.

Sámiráđđi oasálasttii EU Arctic Indigenous Peoples Dialogue čoahkkimii mii jagis 2017 vuosttaš geardde lágiduvvui rabas čoahkkimin eará konfereanssa oktavuodas "EU High Level event; A sustainable Arctic – innovative approaches". 2017 čavčča Sámiráđđi maid oasálasttii semináras Brusselis árktalaš policy ektui ja European Arctic EU workshop.

7.4. NUORAIÐ GELBBOLAŠVUOĐAHUKSEN

Sámiráđđi lea joatkán vuoruhit gelbbolašvuodahuksema sámi nuoraid gaskkas riikkaidgaskasaš álgoálbmotáššiin. Sámiráđđi lea dahkan guorahallama maid ja mo Sámiráđđi sáhtá bargat oľahan dihtii dán ulbmila. Sámiráđđi lea muđuid geahččalan vuoruhit nuorra olbmuid ovddasteaddjin iešguđetge čoahkkimiidda, go jáhkkit gelbbolašvuodahuksema doaibmat buoremusat go nuorat aktiivvalaččat servet čoahkkimiidda.

Sámiráđis leamašan 2017 geasi oahpahalli suomabeale Sámis eret. Oahpahallanáigodat čađahuvvui ovttasbargun Helssega Universitehtain gos oahpahalli lea studeantan. Universitehta addá studeanttaide vejolašvuoda golmma mánu oahpahallamii olgoriikkas. Oahpahalli lea áigodagas oasálastán Sámiráđi beaivválaš doaimmas, ja maiddá čuvvon olmmošvuoigatvuođaossodaga jodiheaddji EMRIP čoahkkimis.

Sámiráđđi ovttas ICC:ain oaččui Nordregios ruhtadeami sámi ja inuihttanuoraid gelbbolašvuoda bajidanprošektii. Dan ulbmilin lea skuvlet nuoraid Sámis ja Ruonáeatnamis álgoálbmotvuoigatvuođain ja birasáššiin. Vuosttaš gursa lágiduvvui Ruonáeatnamis 2015 čavčča, ja nubbi gursa ges lágiduvvui geassemánus 2016 Anáris. Gursat lihkestuvve bures, ja Sámiráđđi lea jagis 2017 ovttas ICC:ain hábmen joatkkaproševtta mii maid oaččui ruhtadeami. Proševtta doaimmat bohtet čađahuvvot vuosttaš jahkebeali 2018. Oasálastit galget de leat mielde Árktalaš Ráđi čoahkkimiin Levis ja ON Bissovaš Forumá čoahkkimis New Yorkas.